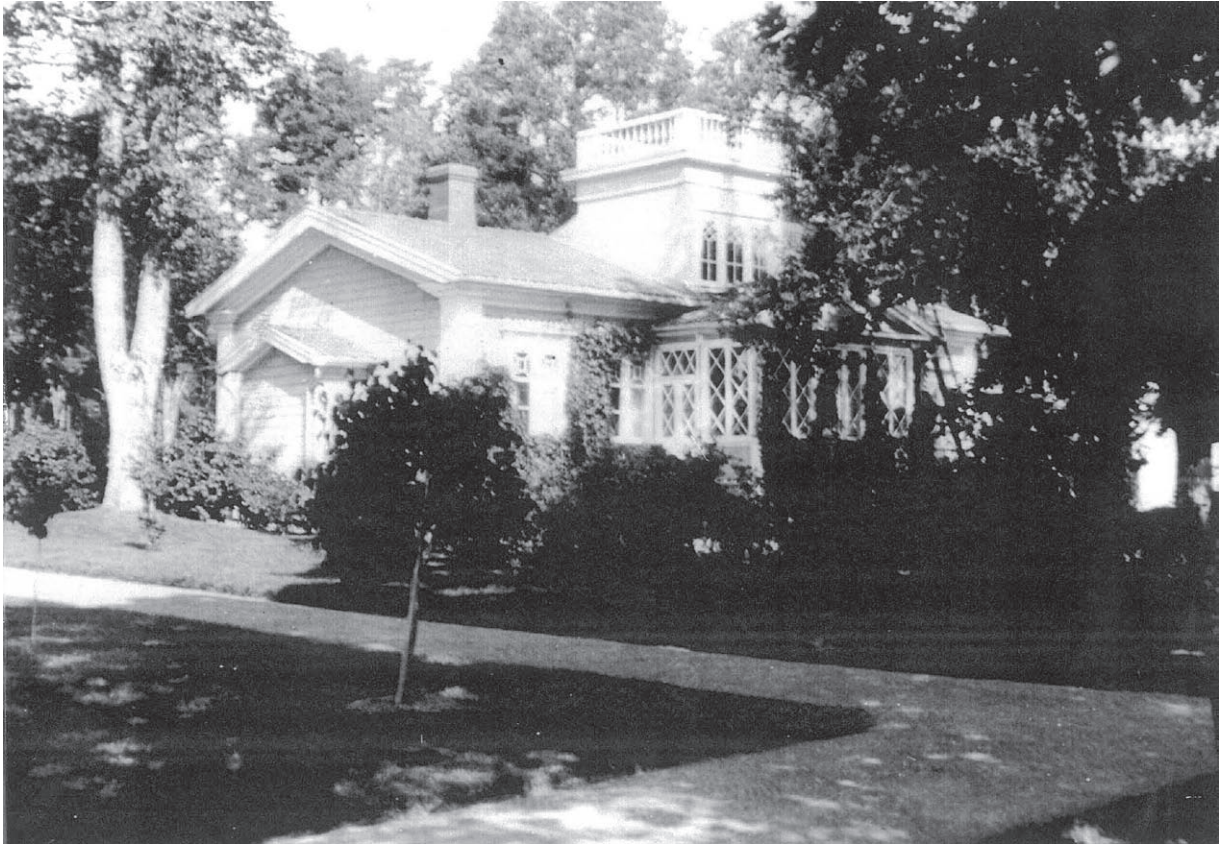

Karl Alfred Johan Björkstén
Loviisan 1800-luvun vaikuttaja –
Konsuli, säätövaltiopäivämies

Björksténit 1800-luvun merkittävin kauppiassuku Loviisassa

Josef Björksténin kuoltua 1859 laaja kauppa-, laivanvarustus- ja puutavara- liiketoiminta siirtyi Alfred Björksténin haltuun.

Vuonna 1855 Josef Björkstén oli ylimpänä taksoitusluettelossa 60 äyriä kun koko kaupungin yhteenlaskettu äyrimäärä oli tuolloin 1200.)

Björksténit laivanvarustajina 1800-luvulla

Björksténit omistivat aikoinaan 25 % loviisalaisista kauppalaivoista, Köpbackan ”Gamla Varvet” telakka oli myös aikoinaan Björksténien omistuksessa.

Eräitä Björksténien lukuisista laivoista olivat:

Pakettijahti Österstjernan oli Björksténien omistuksessa 1824–1849. Se oli säännöllisessä matkustaja- ja rahtiliikenteessä Loviisan ja Tukholman välillä vuosina 1815 - 1849.

Yhdensuuntainen matka kesti n. viikon ja purjehduskauden aikana tehtiin keskimäärin viisi edestakaista matkaa.

Björksténin laivaston parkki Helios laskettiin vesille 1840 syyskuussa 170 vuotta sitten.

Helios kuljetti etelään mäntylautoja ja -palkkeja, kuusipiiruja sekä sauvoimia.

Suolan lisäksi Helios toi myös kotisatamaan mm. rusinoita, viikunoita, viiniä, likööriä, tupakkaa, oliiviöljyä, makaronia, tiiliä ja kappaletavaraa.

Helios toi myös kahvia Brasiliasta.

Helios ilmoitti tullattavaksi 22.10.1865 Kööpenhaminasta lastatut 7 arkkua joissa oli kipsipatsas Loviisan kirkolle. Patsas oli ilmeisesti kirkossa yhä oleva Thorvaldsenin Kristus-veistoksen kopio. Kirkko oli vuonna 1865 juuri valmistunut.

s. 20.10.1829 - 4.1.1896

Ylioppilas Helsingissä (uusm.) 1847.

Filosofian kandidaatti 1853.

Filosofian maisteri 1853

Kauppias, Laivanvarustaja, konsuli, sahanomistaja

Valtiopäivämies 1872, 1877–78 ja 1882

Pankinjohtaja ja vakuutusasiamies

Helios oli viimeinen Loviisan kaupungin kauppalaivastosta jonka Konsuli Alfred Björksténin perilliset Loviisasta myivät prokuristi Lindroosille keväällä 1896 hänen kuolemansa jälkeen.

Björksténin sabojenomistajina 1800-luvulla Haapakosken saha (Vaajakoski Jyväskylässä)

Jyväskylän Vaajakosken alueen teollistuminen sai alkunsa 1800-luvun alkupuolella, jolloin majuri Carl Cristian Bröijer ja Kyminkartanon kihlakunnan lääninkamreeri Benedikt Stenius rakennuttivat 2-kehäisen vesisahan Haapakosken Naiskosken: rakennustyöt käynnistyivät vuonna 1816 ja tuotanto aloitettiin vuonna 1818.

Sahan alkuvaiheessa osakkaiksi Bröijerin ja Steniuksen lisäksi tulivat loviisalainen kapteeni J. Unonius ja loviisalainen kauppaneuvoksetar S. Holmestén sekä kauppias Otto Stenius. Vuonna 1832 loviisalainen suurliikemies Josef Björkstén osti vuonna 1832 osuuden Haapakosken sahasta ja myöhemmin koko sahan.

Alfred Björksténin hallussa saha pysyi vuoteen 1871, jolloin englantilainen Finland Wood Co osti sahan ja uudisti sahalaitteet ajanmukaisiksi.

Pihlajakosken saha, Kuhmoinen

Krimin sodan (1853-1856) jälkeen Suomen taloudessa alkoi voimakas nousuvaihe. Pieneen, idylliseen ja kaukaiseen Pihlajalahden (Pihlajakosken) kylään kansantalouden ja ulkomaankaupan vaikutukset tulivat rytinällä Suomenlahden rannikolta loviisalaisten liikemiesten kautta ja koskenrantojen vuosisataisessa, verkalleen soljuneessa elämänkierrossa alkoivat vauhdikkaat muutoksen ajat.

Kauppias Gyllenberg ja kihlakunnantuomari K.J. Stigell Loviisan kaupungista olivat saaneet tietoonsa Pihlajakosken tienoiden suuret metsävarat ja Pihlajajoen mahdollisuudet vesivoiman tuottamisessa. Nämä luonnon suomat mahdollisuudet soveltuivat mainiosti toinen toisiinsa. Niinpä Loviisan herrat sopivat 6. elokuuta 1846 rannan ja maa-alueen vuokraamisesta Yrjö Joonanpojan, Erkki j Wilhelm Koskelan sekä Yrjö Pietarinpoika Rauhamäen kanssa. Vierailta oli mielessään sahaustoiminnan aloittaminen, jota varten muodostetun yrityksen perustamispäiväksi on merkitty 6. marraskuuta 1851. Jo rakentamiskäytännössä yhtiöön liittyi muitakin lo-

viisalaisia: suurliikemies Joseph Björkstén sekä A. Hamberg tarvittiin ajanmukaiseksi aiotun tuotantolaitoksen kustannuksia tasaamaan.

Sahan laitteisto tilattiin Fiskarsin konepajalta Pohjan pitäjältä. Sahaus pääsi alkuun vuonna 1852. Tuotantolaitos siirtyi pian pääosakkaaksi tulleen Josef Björksténin sekä Julius Hambergin kauppahuoneille. He saivat privilegion eli toimiluvan vuonna 1856 sahalle, joka käytti kah- ta kaksoiskehää.

Toiminnan alettua valmiit tuotteet kuljettiin talvisin jäitsee rekikyödyillä Päijänteen eteläpäähän Anianpeltoon ja sieltä edelleen Loviisaan. Kesäliikennettä varten Pihlajalahdelle rakennettiin oma satama, koska vaajakoskelaisen Haapakoskenkin sahan omistajan ollut konsuli Björkstén hankki kuljetuksia varten Päijänteelle kolme kaksimastoista purjealusta, joiden nimet olivat Maria, Rauha ja Totuus. Järvellä liikkui myös E.J. Längmanin kolmimastoinen Aino. Kylän rannoilla alkoi olla vilkasta kuhinaa. Sahan lastauspaikka Pihlajalahdella, Päijänteen rannalla, oli jokisuun pohjoispuolinen alue, jota käytti hyväkseen muikin sen ajan vesiliikenne.

Pihlajajoen ja Kähönojan välinen ranta oli erittäin alavaa maata, mutta saha yritti kuitenkin hyödyntää sitä puutavaran lajittelu- ja varasto-alueena. Sahausksesta jäi paljon pintarimaa, jota käytettiin rannan täyttämiseen.

Kauppa kävi. Kauaksi kulkeutuivat Pihlajajoen äyräiltä paikalliset luonnonvarat ja sahamiesten töiden tulokset. Oman aikansa merkittävimpiin liikemiehiin kuulunut Joseph Björkstén sekä hänen poikansa Alfred olivat muun ohella myös laivanvarustajia, joiden aluk-

set kuljettivat Pihlajakoskellakin sahatut laudat ja lankut ulkomaille, pääasiassa Espanjaan. Björksténeillä oli enimmillään kymmenkunta laivaa, joista muutaman kerrotaan olleen täysin omia. Paluukuljetuksina Björksténin alukset toivat Suomeen rautaa, hampua, suolaa, tupakkaa, kahvia ja mausteita sekä erilaisia tehdastuotteita.

Pihlajakosken saha ei ollut ehtinyt olla tuotannossa vielä kymmentäkään vuotta kun Joseph Björkstén kuoli vuonna 1859. Hänen poikansa Alfred jatkoi kuitenkin sahausta ja laitos jyskytti edelleen tukkipuita laudoiksi tarjoten työlläisyyttä kymmenille ihmisille Pihlajakosken seudulla.

Sahan myötä pienen rantakylän sukunimien joukkoon tuli paljon ruotsinkielistä ainesta samalla kun ammatit erikoistuiivat. Kylästä löytyi esimerkiksi sahan kirjanpitäjiä eli puukhollareita, jollaisina toimivat muun muassa Karl Lönnqvist, Karl Mathias Ehtsam ja Anders Eriksson. Samaten kylänraitilla saattoi tulla vastaan sahanhoitaja eli valttari, sahanasettaja, lankkusahuri, sahemies, seppä ja maalari. Myös piikalikkoja kuului sahan työväkeen.

Loviisasta muutti keväällä 1964 Pihlajakosken sahan hoitajaksi Alfred Hultin, joka asui kylässä 30 vuotta toimien muun muassa kirkkovaltuustossa. Hänen asuntonsa yhteydessä oli myös konttorihuone, missä hän hoiteli sahan paperiasioita. Muutettuaan Heinolaan toukokuun lopussa 1898 Alfred ja Ida Hultin myivät Pihlajakosken talonsa, jossa heti saman syksynä aloitti toimintansa kylän kansakoulu.

Taloudellinen nousukausi ja kansainvälinen

kysyntä olivat synnyttäneet Pihlajakosken sahalaitoksen. Nämä ilmiöt vaikuttivat myös sen hiipumisen. Markkinatilanteiden muutokset alkoivat nimittäin uhata toiminnan kannattavuutta Pihlajajoen rannalla. Tukkipuun hintojen kohotessa vesisahojen kilpailutilanne heikkeni 1800-luvun lopussa toiminnaltaan varmempiin höyrysahoihin nähden. Samaten puutavaran hevoskyydit maataipaleilla olivat hankalia ja tehokkuudeltaan huonoja jo käytössä olleisiin rautatiekuljetuksiin. Loviisaan saatiin rautatie Lahdesta vasta 1900-luvun puolella ja silloinkin vain kapearaitaisena, ”Loviisan ratana”.

Lähes puoli vuosisataa kestänyt Pihlajakosken vientisahan toiminta päättyi konsuli Alfred Björksténin vanhoilla päivillä vuonna 1894. Laitos purettiin ja sen koneet myytiin kauppahuoneen toimesta huutokaupalla. Koskeen jäi vain pato ja vesipyörä tai sen paikka, sillä ne näkyvät vielä vuonna 1900 tehdyssä vesi-insinöörin kartassa.

Björksténit olivat myös huomattava työllistäjä 1800-luvulla

Björksténien liiketoiminta ja merenkulku oli huomattava työllistäjä niin Loviisan seudulla kuin sisämaassakin. Haapakosken saha Jyväskylässä ja Pihlajakosken saha Kuhmoisissa yhdessä työllisti yli sata henkilöä.

Useat Loviisan seudun isoista maatiloista on aikoinaan hankittu merellä ansaituilla rahoilla.

Konsuli Alfred Björkstén valtiopäivämiehenä ja poliitikkona

Alfred Björkstén toimi Loviisan kaupungin valtuusmiesten puheenjohtajana vuodesta 1874 alkaen vuoden 1887 loppuun.

Alfred Björkstén oli Loviisan edustajana säätyvaltiopäivillä 1872, 1877–78, 1882.

Vuosien 1877 ja 1882 valtiopäivillä oli hän porvarissäädyn valitsijamiehenä ja pankkivaliokunnan jäsenenä.

Loviisan vuoden 1884 valtiopäivämiesvaalissa porvarissäätyyn Alfred Björkstén syrjäytettiin josta Uusi Suometar 12.8.1884 kirjoittaa seuraavasti:

”... Ensimmäinen valtiopäivämies-vaali porvarissäätyyn tapahtui äskettäin niin kuin tunnettu on, Loviisassa. Sen päätös on syystä herättänyt yleistä huomiota. Yksi porvarissäädyn taitavimmista jäsenistä, konsuli Björkstén, joka kunnialla on edustanut mainittua kaupunkia useilla valtiopäivillä, joutui yleiseksi hämmästykseksi tappiolle waalissa ja voiton sai se ehdokas, jonka wiikinki-puolue oli asettanut ja joka ei ollut kukaan muu kuin sama Östra Nylandin ent. toimittaja, jonka hengenheimolaisensa vähää ennen olivat nostaneet raatimiehen istuimelle Helsingissä. Hämmästyks oli sitä suurempi kuin, konsuli Björksténiä ei kuinkaan voi syyttää suomalais-ystävyydestä, vaan lienee hän ruotsikiihkoinen sydämensä pohjasta sekä sen lisäksi on vielä warakkaimpia ja toimeliaimpia jäseniä Loviisan kunnassa. Wiikinkien silmissä ei hän kuitenkaan ollut tarpeeksi selvä ruotsikiihkoinen, vaan varottiin hänen liiaksi kallistuvan liberaaliseen puolueeseen, jonka ohjelman alle hänkin

lienee nimensä pannut. Hän siis syytettiin syrjään”

Konsuli Alfred Björkstén loviisalaisena ja hyväntekijänä

Kotikaupunkinsa kehitykseen hän otti tehokkaasti osaa mm:

Hän oli mukana Loviisan rautatiekomiteassa ajamassa Loviisa- Lahti rautatietä.

Alfred oli myös mukana kouluneuvostossa ja ajamassa alkeiskoulua Loviisaan.

Vuonna 1883 lahjoitti Alfred Björkstén uusmaalaiselle osakunnalle Runebergin muotokuvan, jonka ruotsalainen taiteilija Marcus Larsson oli maalannut suureen kokoon.

Vuonna 1883 perustettiin Loviisan valtuuston puheenjohtajan Alfred Björksténin aloitteesta rahasto jonka tavoitteena oli ”tarjota kaupunkilaisille ja erityisesti paikkakunnan kesävieraille vaivattomampi tilaisuus nauttia siitä laajasta ja vaikuttavasta näköalasta joka tarjoutuu niin kutsutulta Myllyharjulta”

Loviisan kaupungin kaunistus- ja tasoitusrahastoon hän lahjoitti huomattavan 15 000 markan pohjarahaston.

Rahaston, mutta vielä suuremmissa määrin Björksténin henkilökohtaisten lahjoitusten avulla perustettiin kävelyteitä ja niiden varsille muutamia istumapaikkoja puupaviljongilta nykyisen myllyn luota etelään Kukkukivelle ja Mossebackenille. Vuonna 1906 vuosikymmenen lahjoittajan kuoleman jälkeen, vihittiin Kukkukivelle ajalle tyyppillinen jugendtyylinen arkkitehti K. Hjeltin suunnittelema valurautatorni.

Konsuli Alfred Björkstén kiinteistönomistajana Björksténin palatsi, Brandensteininkatu 13

Loviisan palon jälkeen 1855 Björkstén rakennutti asuintalokseen kivirakennuksen, nykyisen nuorisotalo Forumin. Piirustukset teki Julius Basilier 1863, Chiewitzin toimistosta. Tämä rakennus on ilmeisesti ainoa Basilierin suunnittelema asuintalo Loviisassa. Björksténin pää-

nittelema asuintalo Loviisassa. Björksténin pää-rakennus valmistui 1864.

Villa Brädgården / Villa Björkstén - Tamminiemen puistossa

1800-luvun jälkipuoliskolla niin Loviisassa kuin muuallakin oli havaittavissa halu päästä pois kaupungin keskustasta ja asettua asumaan sen laitamille luonnon keskelle.

Uranuurtajana toimi Loviisan merkittävän porvari, konsuli Alfred Björkstén vuoden 1870 tienoilla. Björksténin kauppahuoneella oli vanhastaan ollut lautatarha hieman Tullisillasta etelään. Konsuli rakensi sinne Villa Brädgården nimisen huvilan, jonka kaksi huvilaa hyvin hoidettuine puistoinen siirtyi konsulin 1896 tapahtuneen kuoleman jälkeen Villabolaget Ekudden Ab:lle. Tamminiemen alue oli Walter Björksténin omistuksessa 1917 alkaen jolloin hän nimesi suuren keltaisen huvilan Villa Björksténiksi. Suuren koristepuutarhan ansiosta huvila puistoinen muistuttaa herraskartanoa.

Alfred Björksténin ja Josef Björksténin haudat

Molempien haudat lähimpine omaisineen löytyvät Loviisan vanhalta hautausmaalta keskeiseltä paikalta.

Josef Björksténin haudalla on valurautainen risti ja metalliaidat, 1800-luvun puolivälissä olleen tavan mukaisesti.

Alfred Björksténin haudalla on iso graniittinen hautakivi, kuten 1800-luvun lopulla oli tapana.

Haudoilla kasvavat suuret havupuut joita 1800-luvulla istutettiin kuvaamaan suurta suuria.

Koonnut Jouni Vesanen

Seuraavista lähteistä:

*Loviisan kaupungin historia 1745-1995, Olle Sirén
Kuhmoisten Pihlajakosken kyläkirja, Pertti Gyllden
Suomen kansalliskirjaston sanomalehtiarkistot
Loviisan kaupungin museo, kuva*

